

Sygn. akt II Ca 1095/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 kwietnia 2013 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Mariola Wojtkiewicz (spr.)
Sędziowie:	SO Małgorzata Grzesik SO Iwona Siuta
Protokolant:	st. sekr. sąd. Dorota Szlachta

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 25 kwietnia 2013 roku w S.

sprawy z powództwa **K. K. (1)**

przeciwko **K. K. (2), K. K. (3), B. K. (1)**

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez pozwanych

od wyroku Sądu Rejonowego Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie

z dnia 21 maja 2012 r., sygn. akt I C 1871/11

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

a. w punkcie I powództwo oddala,

b. punkt III uchyla;

2. zasądza od powódki K. K. (1) na rzecz pozwanych K. K. (2), K. K. (3), B. K. (1) kwotę 93 (dziewięćdziesiąt trzy) złote tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt II Ca 1095/12

UZASADNIENIE

Powódka K. K. (1), pozwem z dnia 14.11.2011 roku, wniosła o zasądzenie od pozwanych K. K. (2), małoletnich K. K. (3) i B. K. (1) solidarnie kwoty 1.837,20 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, nadto kosztów postępowania wg norm przepisanych i nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności.

Uzasadniając żądanie pozwu podała, że jej syn, a mąż pozwanej K. K. (2) i ojciec małoletnich pozwanych, zmarł w dniu 04.07.2011 roku. Po jego śmierci powódka wraz z mężem poniosła koszty związane z pochówkiem syna na łączną kwotę 5.947,20 zł, przy czym kwota 4.000 zł została pokryta z zasiłku pogrzebowego. Pozwana nie poniosła kosztów związanych z pochówkiem męża, w związku z tym powódka w oparciu o przepis art. 922 § 1 k.c. dochodzi w niniejszym postępowaniu zwrotu kosztów pogrzebu syna od pozwanych jako spadkobierców ustawowych zmarłego ponad kwotę zasiłku pogrzebowego.

W odpowiedzi na pozew pozwani podnieśli, że powódka pozbawiła jej możliwości pochówku męża. Oświadczyli, że nie poczuwają się do obowiązku zapłaty kwoty dochodzonej pozwem, choć jednocześnie przyznali, że w przypadku poniesienia przez nich kosztów pochówku zmarłego na podstawie umowy zawartej przez nich koszt pochówku wyniósłby kwotę około 6.500 zł. Wskazali, że nie stać ich na uiszczenia kwoty dochodzonej pozwem, bowiem pozwana K. K. (2) samotnie wychowuje dwoje małoletnich dzieci.

Wyrokiem z dnia 21 maja 2012 r. Sąd Rejonowy Szczecin- Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie (sygn. akt IC 1871/11):

I. zasądził od pozwanych K. K. (2), K. K. (3) i B. K. (1) solidarnie na rzecz powódki K. K. (1) kwotę 1.847,20 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 18 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty, z ograniczeniem odpowiedzialności pozwanych do wysokości wartości stanu czynnego spadku nabytego po zmarłym R. K.;

II. oddalił powództwo w pozostałym zakresie;

III. nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Rejonowego Szczecin- Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie od pozwanych K. K. (2), K. K. (3) i B. K. (1) solidarnie kwotę 93 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych;

IV. oddalił wniosek o nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności.

Sąd Rejonowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych

R. K., zmarły dnia 04.07.2011 roku, był synem powódki K. K. (1), nadto mężem pozwanej K. K. (2) oraz ojcem małoletnich pozwanych K. K. (3) i B. K. (1).

Pozwani są spadkobiercami ustawowymi zmarłego. Nie dokonywali działu spadku po zmarłym.

Koszt pochówku R. K. wyniósł łącznie 5.847,20 zł, przy czym kwota 4.000 zł została pokryta z zasiłku pogrzebowego. Pozostałą kwotę kosztów pochówku uiszcza powódka K. K. (1) wraz z mężem.

Pismem z dnia 06.07.2011 roku Prokurator Prokuratury Rejonowej S.-P. wstrzymał pogrzeb zmarłego R. K. nakazując wydanie K. K. (1) dokumentów niezbędnych do pochówku zmarłego.

W tych okolicznościach faktycznych sąd uznał powództwo, oparte o treść art. 922 § 1 i 3 k.c., za zasadne w przeważającej mierze.

Sąd wskazał, że okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sporu były niesporne, bowiem pozwani nie kwestionowali, że są spadkobiercami zmarłego R. K. ani też nie zakwestionowali kosztów pogrzebu poniesionych przez powódkę. Jedynie na te okoliczności został złożony wniosek o przesłuchania stron, a wobec ustalenia w toku rozprawy, że okoliczności te są niesporne, sąd oddalił wniosek o przesłuchanie stron jako zbędny. Jednocześnie podkreślił, że żadna ze stron postępowania nie złożyła nowych wniosków dowodowych na rozprawie, pomimo pytań sądu w tym zakresie.

Kolejno podał, że pozwani wnosząc o oddalenie powództwa podnieśli, że powódka uniemożliwiła im pochowanie męża i ojca. Zdaniem sądu okoliczności te nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sporu, bowiem powódka poniosła koszty pochówku w kwocie dochodzonej pozwem, co było niesporne, a pozwani sami przyznali, że w przypadku, gdyby samodzielnie zorganizowali pogrzeb R. K., to koszt pochówku byłby wyższy niż poniesiony przez powódkę i

przekroczyłby kwotę zasiłku pogrzebowego o kwotę około 2.500 zł. Wobec tego sąd nie uwzględnił zarzutu pozwanych, że powódka organizując pogrzeb nie powinna przekroczyć kwoty zasiłku pogrzebowego i nie należy się jej zwrot poniesionych kosztów pogrzebu ponad zasiłek pogrzebowy. Jednocześnie strona pozwana nie wskazała żadnych dowodów wykazujących, że zachowanie powódki w sprawie wniosku o przeprowadzenie sekcji zwłok R. K. było niezgodne z prawem bądź sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Dalej sąd wskazał, że pozwani w żaden sposób nie wykazali swojej sytuacji majątkowej, która rzekomo uzasadniałaby nieobciążanie ich kwotą dochodzoną pozwem. Okoliczność, że pozwana aktualnie samotnie wychowuje dwoje małoletnich dzieci w żaden sposób nie przesądza, w ocenie sądu, że ich sytuacja majątkowa uzasadniałaby oddalenie powództwa w oparciu o treść art. 5 k.c. Sąd dostrzegł nadto, że pozwani są spadkobiercami zmarłego, a jako spadkobiercy mogli również odziedziczyć aktywa majątkowe po R. K., co jednak również nie zostało wykazane w tym postępowaniu. Następnie sąd przytoczył treść art. 1030 k.c., art. 1034 § 1 i 2 k.c. oraz art. 1031 § 2 k.c., art. 1015 § 2 k.c. oraz art. 1016 k.c.

Argumentując jak powyżej sąd zasądził od pozwanych solidarnie jako spadkobierców zmarłego R. K. z tytułu długu spadkowego w postaci nierozliczonych kosztów pochówku zmarłego kwotę dochodzoną pozwem. Wskazał przy tym, że zgodnie z art. 319 k.p.c., jeżeli pozwany ponosi odpowiedzialność z określonych przedmiotów majątkowych albo do wysokości ich wartości, sąd może, nie wymieniając tych przedmiotów ani ich wartości, uwzględnić powództwo zastrzegając pozwanemu prawo do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności.

Sąd podał, że uprawnienie do domagania się odsetek ustawowych z tytułu nieterminowego spełnienia świadczenia pieniężnego znajduje swoje oparcie w treści przepisu art. 481 § 1 k.c. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności przy czym – stosownie do art. 481 § 2 k.c. - jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była z góry oznaczona, należą się odsetki ustawowe. Z kolei stan opóźnienia powstaje, jeżeli dłużnik nie spełnia świadczenia w terminie, a jeśli termin ten nie jest oznaczony - gdy nie spełnia świadczenia niezwłocznie po wezwaniu przez wierzyciela (art. 476 k.c.). Powódka nie wykazała, aby wzywała pozwanych do zapłaty powyższej kwoty przed wytoczeniem powództwa, wobec czego uznano, że pozwem stanowił pierwsze wezwanie do zapłaty, które zostało doręczone pozwanym w dniu 03.01.2012 roku, a zatem w ocenie sądu po upływie 14 dni od dnia doręczenia odpisu pozwu pozwani pozostawali w opóźnieniu w spełnieniu świadczenia, wobec czego sąd przyznał powódce odsetki ustawowe od dnia 18.01.2012 roku.

W pozostałym zakresie sąd powództwo oddalił.

Pozew nie został opłacony, jednak nadano mu bieg, wskutek czego o nieuiszczonych kosztach sądowych sąd orzekł w oparciu o treść art. 98 § 1 k.p.c. zw. z art. 108¹ § 1 k.p.c., obciążając nimi pozwanych jako przegrywających spór. Na mocy art. 98 § 1 k.p.c., strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Solidarność pozwanych z tego tytułu wynika z treści art. 105 § 2 k.p.c., zgodnie z którym na współuczestników sporu odpowiadających solidarnie co do istoty sprawy sąd włoży solidarny obowiązek zwrotu kosztów. Opłata sądowa od pozwu wyniosła kwotę 93 zł jako 5% z kwoty 1848 zł. Wobec powyższego sąd nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa od pozwanych solidarnie kwotę 93 zł.

Wniosek o nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności sąd oddalił jako nie znajdujący podstaw w treści art. 333 k.p.c.

Apelację od wyroku sądu wnieśli pozwani i zaskarżając go w zakresie punktu I oraz III wnieśli o zmianę wyroku w zaskarżonym zakresie i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powódki kosztów sądowych według norm przepisanych ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji z pozostawieniem temu sądowi orzeczenia o kosztach postępowania odwoławczego i zasądzenie od powódki kosztów sądowych według norm przepisanych.

Orzeczeniu zarzucili:

1. brak legitymacji procesowej czynnej powódki K. K. (1);

2. sprzeczność istotnych ustaleń faktycznych sądu z treścią zebranego w sprawie materiału tj.

- ustaleniu, iż powódka K. K. (1) pokryła część kosztów pochówku R. K. w wysokości 1.847,20 zł podczas, gdy żaden dowód zebrany w sprawie tego nie potwierdza;

- ustaleniu, iż powódka K. K. (1) pokryła część kosztów pochówku R. K. w wysokości 1.847,20 zł podczas gdy z dokumentów załączonych do pozwu jednoznacznie wynika, iż koszty pochówku poniósł wyłączenie B. K. (2);

- ustaleniu, iż okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sporu były niesporne, bowiem pozwani nie kwestionowali, że są spadkobiercami zmarłego R. K. ani też nie zakwestionowali kosztów pogrzebu poniesionych przez powódkę, podczas gdy twierdzenia powódki zawarte w pozwie jakoby to ona poniosła częściowo koszty pogrzebu pozostawały w rażącej sprzeczności z dokumentami do niego załączonymi, a wskazującymi, iż koszty te poniósł wyłącznie B. K. (2), nadto pozwani wskazywali, iż nie czują zobowiązani płacić K. K. (1);

3. naruszenie prawa procesowego tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów, które naruszenie polega na:

- nieuzasadnionym uznaniu, iż twierdzenia powódki zawarte w pozwie są w pełni wiarygodne, przy jednoczesnym pominięciu dowodów z dokumentów załączonych do pozwu, z których treści jednoznacznie wynika, iż twierdzenia powódki zawarte w pozwie są nieprawdziwe;

- art. 299 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku o przesłuchanie stron pomimo tego, że po przeprowadzeniu środków dowodowych nie wyjaśniona została kwestia, kto poniósł koszty pochówku, wyjaśnienia stron mogły tę kwestię wyjaśnić.

W uzasadnieniu rozwijając zarzuty apelacji pozwani wskazali, że pozwem z dnia 21 października 2011 roku powódka K. K. (1) domagała się od pozwanych K. K. (2), K. K. (3) oraz B. K. (1) zapłaty kwoty 1.847,20 złotych. W uzasadnieniu wskazywała, iż po śmierci R. K. poniosła wraz z mężem B. K. (2) koszty związane z jego pochówkiem. Natomiast powódka do pozwu załączyła umowę zlecenia zawartą z dniem 8 lipca 2011 roku pomiędzy Salonem Usług (...) z siedzibą w S., rozliczenie pochówku sporządzone przez salon pogrzebowy, a także dowód wpłaty KP z dnia 9 września 2011 roku, z których to dokumentów jednoznacznie wynika, iż koszty pochówku poniósł wyłącznie mąż powódki B. K. (2). Z powyższych dokumentów jednoznacznie wynika, zdaniem wnoszących apelację, że powódka K. K. (1) nie posiadała w niniejszym procesie legitymacji procesowej czynnej. Dlatego też sąd I instancji powinien oddalić powództwo w całości.

Kolejno podali, że całkowicie niezrozumiałe są także twierdzenia sądu zawarte w uzasadnieniu wyroku jakoby okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sporu były niesporne, bowiem pozwani nie kwestionowali, że są spadkobiercami zmarłego R. K. nie też nie zakwestionowali kosztów pogrzebu poniesionych przez powódkę. Zdaniem pozwanych w sprawie było wiele okoliczności spornych, które nie zostały przez sąd należycie rozstrzygnięte. W tym zakresie wskazali po pierwsze, że dokumenty załączone do pozwu przez samą powódkę jednoznacznie wskazywały, iż to nie powódka poniosła koszty pogrzebu, ale poniósł je wyłącznie jej mąż B. K. (2). Sąd I instancji w swoim uzasadnieniu całkowicie pominął dowody z dokumentów i nie odniósł się do ich treści. Po drugie, w ocenie pozwanych, żaden z dowodów przeprowadzonych w sprawie nie potwierdzał, iż powódka poniosła koszty pogrzebu. Wynikało to m.in. z faktu, iż sąd I instancji pomimo tego że w sprawie było wiele niejasności oddalił wnioski o przesłuchanie stron. Dodali również, że sąd I instancji nie zwrócił w ogóle uwagi na drastyczność postępowania powódki, która pozbawiła osobę najbliższą pozwanego- jego żonę możliwości pochowania zmarłego męża w miejscu dogodnym dla niej i dla dzieci. W rezultacie, zdaniem apelujących sąd nie rozpatrzył wszystkich okoliczności sprawy, w której doszło do nadużycia uprawnień przez powódkę, a które nie mogą być objęte ochroną prawną.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja doprowadziła do zmiany zaskarżonego wyroku i orzeczenia, co do istoty sprawy.

Zgodnie z art. 922 § 1 i 3 K.c. Prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób stosownie do przepisów księgi niniejszej (§ 1). Do długów spadkowych należą także koszty pogrzebu spadkodawcy w takim zakresie, w jakim pogrzeb ten odpowiada zwyczajom przyjętym w danym środowisku, koszty postępowania spadkowego, obowiązek zaspokojenia roszczeń o zachówek oraz obowiązek wykonania zapisów zwykłych i poleceń, jak również inne obowiązki przewidziane w przepisach księgi niniejszej (§ 3).

Na podstawie tego przepisu rozliczeniu podlegają rzeczywiście poniesione koszty pogrzebu spadkodawcy, w takim zakresie, w jakim pogrzeb ten odpowiada zwyczajom przyjętym w danym środowisku. Przyjęta przez Sąd Rejonowy podstawa prawna wywiedzonego roszczenia jest, więc prawidłowa.

W niniejszej sprawie istotne znaczenie miały jej okoliczności faktyczne, które sprzeciwily się żądaniu powódki, a na które pozwana wskazywała przed Sądem I instancji Otóż bowiem powódka zorganizowała pochówek zmarłego syna w sytuacji, gdy ceremonie tą przygotowywała pozwaną. Tym samym, przyjęła na siebie ciężar dokonania zarówno ceremonii pogrzebu jak i poniesienia związanych z tym kosztów.

Jak wynika z akt sprawy pozwana 5 lipca 2011 r. udała się do zakładu (...), gdzie dokonała wszelkich formalności, wybrała miejsce pochówku oraz ustaliła datę i godzinę ceremonii. Do przygotowywanego przez pozwaną pogrzebu nie doszło, a to właśnie z uwagi na ingerencję powódki. W skutek podjętych przez nią działań pogrzeb spadkodawcy został wstrzymany, zaś wszelkie dokumenty złożone przez pozwaną wydane zostały powódce. W rezultacie pozwana została pozbawiona możliwości zorganizowania pochówku męża. Następnie bez konsultacji z pozwaną i jej dziećmi powódka sama przygotowała ceremonię pogrzebu. Co więcej, dokonała samodzielnego wyboru miejsca pochówku. Pochowała syna w miejscu gdzie spoczywa jej teść. Tym samym pozwani chcąc czcić pamięć R. K. w miejscu jego spoczynku symboliczną świeczką, kwiatami, są narażani na niezadowolenie, tych którzy z kolei w tym samym miejscu czczą pamięć teścia powódki. Powyższe decyzje podjęte przez powódkę i poniesione w związku z tym wydatki nie mogą obciążać pozwanych. Tym samym roszczenie powódki nie zasługuje na udzielenie ochrony prawnej i ocenić je należy jako niezgodne z zasadami współżycia społecznego.

Zasady współżycia społecznego w rozumieniu art. 5 k.c. są pojęciem pozostającym w nierozłącznym związku z całokształtem okoliczności danej sprawy i w takim całościowym ujęciu wyznaczają podstawy, granice i kierunki jej rozstrzygnięcia w wyjątkowych sytuacjach, które przepis ten ma na względzie. Dlatego dla zastosowania tego przepisu konieczna jest ocena całokształtu szczególnych okoliczności danego rozpatrywanego wypadku w ścisłym powiązaniu nadużycia prawa z konkretnym stanem faktycznym. Z tej też przyczyny w świetle art. 5 k.c. na podstawie zasad współżycia społecznego nie można formułować dyrektyw o charakterze ogólnym. Zasady współżycia społecznego mogą stanowić podstawę dokonania korekty w ocenie nietypowego przypadku, nie służą jednak do uogólnień w sytuacjach uznawanych za typowe (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 1967r., I PR 415/67,OSP 1968/10/210, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 1994 r., II CRN 127/94, Lex nr 82293).

W świetle art. 5 k.c. instytucję zakazu nadużycia prawa podmiotowego charakteryzuje wymaganie, aby prawa podmiotowe korzystały z ochrony prawnej w takim zakresie i według takiej treści, jaką wyznacza prawo obiektywne skorygowane w razie potrzeby stosownie do konkretnych okoliczności społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa lub zasadami współżycia społecznego (tak, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 1969 r., I PK 60/69, Lex nr 6488). Co także istotne przepis art. 5 k.c. nie dotyczy samego istnienia prawa, lecz jego realizacji. Kwestia, więc oceny z punktu widzenia zasad przewidzianych w art. 5 k.c. użytku, jaki wierzyciel czyni z przysługującego mu uprawnienia, powinna być dokonywana według stanu istniejącego w chwili czynienia tego użytku oraz w odniesieniu do osoby aktualnie zobowiązanej (wyrok Sądu Najwyższego dnia 19 kwietnia 1971 r., III PRN 7/71, Lex nr 6911).

Zdaniem Sądu Okręgowego uwzględnienie żądania powódki niewątpliwie naruszałoby normy moralne zawierające reguły postępowania między ludźmi, podstawowe zasady etycznego i uczciwego postępowania. Zainicjowana postępowaniem powódki ingerencja prokuratury, powstrzymanie pochówku organizowanego przez żonę i dzieci zmarłego, a więc spadkobierców ustawowych, dowolny wybór miejsca pochówku, w grobie gdzie spoczywa inna osoba, tym samym pozbawiając najbliższych, a zwłaszcza dzieci odosobnionego miejsca, w którym mogłyby czcić pamięć swego ojca sprzeciwia się zasadzeniu należności wydatkowanych przez pozwaną na ten pogrzeb, w wysokości, która nie została pokryta zasiłkiem, wypłaconym przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Argumentując jak powyżej sąd II instancji zmienił zaskarżony wyrok w jego punkcie I, w ten sposób, że powództwo oddalił. Konsekwencją dokonanej zmiany orzeczenia, co do istoty musiała być także zmiana orzeczenia o kosztach sądowych, których nie mają obowiązku ponosić pozwani. Z tych względów Sąd odwoławczy uchylił punkt III zaskarżonego wyroku, o czym orzekł w punkcie 1 lit. b sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. Zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu za przegrywającą należało uznać powódkę. Z tej też racji pozwanej należał się zwrot kosztów niezbędnych do celowej obrony. Na uiszczone koszty postępowania odwoławczego złożyła się opłata od apelacji w wysokości 93 zł. Koszty zasądzone zostały w punkcie 2 sentencji.